

Актуальність лінгвістичних досліджень закликів до вчинення терористичного акту

Анастасія Купріянова

кандидат юридичних наук, в. о. директора, Національний науковий центр
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції
України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7874-8875>,
e-mail: nncise@nncise.org.ua

Євгенія Ковкіна

кандидат філологічних наук, завідувач лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних,
психологічних та мистецтвознавчих досліджень, Національний науковий центр
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції
України, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8693-9868>,
e-mail: evkovkina@gmail.com

Розглянуто особливості дослідження висловлювань, виражених у формі закликів до вчинення терористичного акту. Наведено приклад лінгвістичного аналізу зазначеного мовленнєвого акту. Акцентовано увагу на необхідності розроблення єдиного підходу до вирішення зазначеного питання.

Ключові слова: заклик; терористичний акт; погроза; дії насильницького характеру.

Об'єктивний бік складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 258-2 «Публічні заклики до вчинення терористичного акту» Кримінального кодексу України (далі — *ККУ*), полягає у зверненні до широкого кола осіб вчинити терористичний акт і виражається у чотирьох формах: 1) публічні заклики до вчинення терористичного акту; 2) розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів з такими закликами; 3) виготовлення матеріалів з такими закликами з метою їх розповсюдження; 4) зберігання матеріалів з такими закликами з метою їх розповсюдження [1]. На законодавчому рівні, а саме в диспозиції ч. 1 ст. 258 «Терористичний акт» ККУ України зафіксовані визначальні ознаки кримінального правопорушення, що виражаються в діяннях у формі дій: 1) застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи ін-

ших дій, а також 2) погроза вчинення зазначених дій [1]. З огляду на визначене, у контексті диспозиції ст. 258-2 ККУ України дії особи (осіб), що сприяють підготовці та здійсненню терористичного акту, передаються через публічні заклики до вчинення терористичного акту. У контексті ст. 5 Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму від 16.05.2005 р. [2] передбачена кримінальна відповідальність не лише за вчинення терористичного акту, а також за публічні підбурювання до вчинення терористичного злочину.

На основі практики сучасних досліджень визначено, що в межах судової лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи дослідження мовленнєвих об'єктів на предмет встановлення наявності / відсутності висловлювань, виражених у формі закликів до вчинення терористичного акту, проводяться за основними

алгоритмами «Методики семантико-текстуальних досліджень висловлювань, виражених у формі закликів» (реєстраційний код 1.2.19) [3] і «Методики семантико-текстуальних досліджень мовленнєвого акту “погроза”» (реєстраційний код 1.2.21) [4]. Застосування наріжних етапів досліджень обох методик під час установлення наявності / відсутності закликів у контексті диспозиції ст. 258-2 КК України [1] обумовлено об’єктивним боком злочину.

Особливість семантики закликів до вчинення терористичного акту полягає в тому, що комунікативною метою виголошення такого мовленнєвого акту насамперед є залякування (погроза) учинення певних дій загрозливого (насильницького) характеру, що в тероризмі є не самоціллю, а засобом досягнення мети — впливу на основний об’єкт задля досягнення політичних, релігійних або ідеологічних цілей. Власне цим і реалізується спонукання кола осіб до зручних для терористів рішень. Отже, публічні заклики до вчинення терористичного акту передбачають відкрите звернення до невизначеного (широкого) кола осіб, у якому висловлюються ідеї, погляди або вимоги, спрямовані на те, щоб вплинути на певних осіб для виконання ними певних дій.

Наприклад, в основі об’єктивного змісту наданого на дослідження мовленнєвого об’єкта експерт установив висловлювання, у яких мовець звертається до мешканців Слобожанщини («Доброго дня, шановні жителі Слобожанщини!»), закликаючи їх об’єднатися, уступити до лав «підпіл-

ля Сумщини», що у своєму значенні містить алюзію означення діяльності як нелегальної, спрямованої проти влади («Звертаюсь до вас в цю дуже тяжку годину та закликаю всіми силами протидіяти незаконному режиму Зеленського. Нами створена підпілля Сумщини. Вливайся до наших рядів!.. Вливайся до Нас...»), спонукає адресатів почати протидіяти діяльності чинного президента України В. О. Зеленського («закликаю всіми силами протидіяти незаконному режиму Зеленського») та інших органів управління України («ТЦК, СБУ МВД та інше»), зокрема, шляхом учинення вибухів Територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, установ Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України й залізничних колій («Ми будемо підривати залізничні колії, цих людодів з ТЦК, СБУ МВД та інше. Вливайся до Нас»). У контексті заклику-звернення мовець виправдовує ці дії насильницького характеру якнайшвидшим настанням «перемоги» і «миру» в Україні («Вливайся до наших рядів! Чим більше нас буде, тим скорше настане наша перемога та настане мирне життя в нашій Україні»). На вербальному рівні прямо висловлено погане / вороже ставлення до діяльності представників чинної української влади, зокрема Президента України В. О. Зеленського, а також представників ТЦК, СБУ МВД та інших органів, що підкреслено експресивно забарвленими лексичними сполуками з негативною конотацією («протидіяти незаконному режиму Зеленського... людодів

з ТЦК, СБУ МВД»), де наведені пейоративні лексеми містять негативний (образливий) компонент значення, поєднаний із семантикою ворожості. В аналізованих висловлюваннях наголошено на необхідності вчинення виголошених дій багатьма учасниками, аби справити відповідний вплив, пропаговано тероризм як спосіб досягнення колективних цілей, а саме: якнайшвидшого настання «перемоги» і «миру» в Україні.

Отже, установлення публічних закликів до вчинення терористичного акту є складним дослідженням, що потребує багаторівневого аналізу мовленнєвого об'єкта з опертям на дискурс, у якому поширено аналізовану інформацію. Зазначене потребує науково-методичного опрацювання мовленнєвого акту «заклику до вчинення терористичного акту», з метою вироблення єдиного підходу до вирішення питань диспозиції ст. 258-2 Кримінального кодексу України [1].

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 10.11.2025).
2. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму від 16.05.2005 р. ; ратифік. Закон. України від 31.07.2006 р. № 54-V (зі змін. та допов.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712#Text (дата звернення: 10.11.2025).
3. Методика семантико-текстуальних досліджень висловлювань, виражених у формі закликів / ХНДІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса. Харків, 2018. Реєстр. код 1.2.19 // Реєстр методик проведення судових експертиз : вебсайт. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/search> (дата звернення: 10.11.2025). (реєстраційний код 1.2.19)
4. Свиридова Л. В., Ковкіна Є. В., Дідушок Н. Я. Методика семантико-текстуальних досліджень мовленнєвого акту «погроза» / ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса». Харків, 2023. 19 с. Реєстр. код 1.2.21 // Там само. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/search> (дата звернення: 10.11.2025).